

ตัวบ่งชี้องค์ประกอบกำกับมาตรฐาน หลักสูตรระดับปริญญาตรี

การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร พ.ศ.2557

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในรอบใหม่ (พ.ศ.2557-2561) ของ สกอ. จะมุ่งเน้นไปที่ระบบการประกันคุณภาพระดับหลักสูตร ซึ่ง สกอ. ได้ร่างตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพระดับหลักสูตรเป็น 6 องค์ประกอบ หนึ่งในนั้นคือการกำกับมาตรฐาน โดยพิจารณาจากการบริหารจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่ได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2548 ตลอดระยะเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนในแต่ละหลักสูตร โดยหลักสูตรระดับปริญญาตรีพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร 4 ประเด็น และหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาพิจารณาตามเกณฑ์รวมทั้งสิ้น 12 ประเด็น

หลักสูตรระดับปริญญาตรีกำหนดประเด็นการพิจารณาในองค์ประกอบกำกับมาตรฐานไว้จำนวน 4 ประเด็น โดยนำเฉพาะเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรเรื่องจำนวนและคุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรตามรอบระยะเวลา และการดำเนินงานบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามตัวบ่งชี้ TQF มาพิจารณา ดังนี้

1. จำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตร กำหนดให้ต้องมีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน และเป็นอาจารย์ประจำเกินกว่า 1 หลักสูตรไม่ได้ และประจำหลักสูตรตลอดระยะเวลาที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรนั้น

2. คุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตร กำหนดว่าต้องมีอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีคุณวุฒิตะดับปริญญาโทหรือเทียบเท่าหรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ ในสาขาที่ตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอน อย่างน้อย 2 คน

การประเมินทั้ง 2 ประเด็นนี้เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 ข้อ 9 จำนวนและคุณวุฒิของอาจารย์ที่กำหนดไว้ว่า ต้องมีอาจารย์ประจำหลักสูตรตลอดระยะเวลาที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรนั้น ซึ่งมีคุณวุฒิตั้งหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอนไม่น้อยกว่า 5 คน และในจำนวนนั้นต้องเป็นผู้มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโทหรือเทียบเท่าหรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ อย่างน้อย 2 คน ทั้งนี้ อาจารย์ประจำในแต่ละหลักสูตรจะเป็นอาจารย์ประจำเกินกว่า 1 หลักสูตรในเวลาเดียวกันไม่ได้

สำหรับอาจารย์ประจำ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2548 ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2548 ข้อ 7 ได้นิยามไว้ว่า อาจารย์ประจำ หมายถึง บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัย และปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลาตามภาระงานที่รับผิดชอบในหลักสูตรที่เปิดสอน (มิใช่เต็มเวลาตามเวลาทำการ) และในกรณีที่เป็นหลักสูตรร่วมระหว่างสถาบันหรือหลักสูตรความร่วมมือของหลายสถาบัน อาจารย์ประจำของสถาบันในความร่วมมือนั้นให้ถือเป็นอาจารย์ประจำในความหมายของเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

ในข้อ 7.3 ของประกาศแนวทางฯ นี้ ยังกำหนดว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องเปิดเผยข้อมูลรายชื่อและคุณวุฒิของอาจารย์ในแต่ละหลักสูตร ทั้งคณาจารย์ประจำและคณาจารย์พิเศษในแต่ละภาคการศึกษาโดยเผยแพร่ในเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พร้อมทั้งปรับปรุงให้ทันสมัยตลอดเวลา และให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาสืบไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรจะกำหนดไว้ว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรจะเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรมากกว่า 1 หลักสูตรในเวลาเดียวกันไม่ได้ แต่มีข้อยกเว้นให้อาจารย์ประจำหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งสามารถเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรที่เป็นหลักสูตรพหุวิทยาการได้อีก 1 หลักสูตร แต่ต้องเป็นหลักสูตรที่ตรงหรือสัมพันธ์กับหลักสูตรที่ได้ประจำอยู่แล้ว ตามหนังสือ ศธ. 0506(2)/ ว 569 ลงวันที่ 18 เมษายน 2549

โดยหลักสูตรพหุวิทยาการ (Multidisciplinary) หมายถึง วิธีการนำเอาความรู้หลายศาสตร์หรือหลายอนุศาสตร์ที่เข้ามาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์วิจัย จนกระทั่งผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ องค์ความรู้เป็นศาสตร์ใหม่ขึ้นหรืออนุศาสตร์ใหม่ขึ้น (คณะอนุกรรมการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา ในการประชุมครั้งที่ 7/2549 เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2549)

ตัวอย่างหลักสูตรที่เป็นพหุวิทยาการ เช่น วิศวกรรมชีวการแพทย์ (วิศวกรรมศาสตร์ + แพทย์ศาสตร์) ภูมิศาสตร์สารสนเทศ (ภูมิศาสตร์ + เทคโนโลยีสารสนเทศ) วิศวกรรมนาโน (วิศวกรรมศาสตร์ + วิทยาศาสตร์ + เคมี)

ตัวอย่างหลักสูตรที่ไม่ใช่พหุวิทยาการ เช่น คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การศึกษาเพื่อการพัฒนา

ส่วนสาขาวิชาที่สัมพันธ์กัน หมายถึง มีคุณวุฒิหรือตำแหน่งทางวิชาการที่สัมพันธ์กับศาสตร์ที่เปิดสอน มิใช่สัมพันธ์กับรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตร เช่น เป็นศาสตร์ในกลุ่มสาขาวิชา (Field of Education) เดียวกันตาม ISCED (หนังสือ ศธ 0506(2)/ว 506 ลงวันที่ 22 ธันวาคม 2554)

นอกจากนั้น ในกรณีที่มีหลักสูตรได้มีแขนงวิชา/กลุ่มวิชา หนังสือ ศธ 0506(4)/ว 254 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2557 กำหนดว่า สถาบันอุดมศึกษาที่จัดหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีแขนงวิชา/กลุ่มวิชา ต้องมีอาจารย์ประจำหลักสูตรจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน ให้ครบทุกแขนงวิชา/กลุ่มวิชาของหลักสูตร โดยมีคุณวุฒิครอบคลุมแขนงวิชา/กลุ่มวิชาที่เปิดสอนและสอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548

ถึงแม้ว่าอาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีได้ ในประกาศแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2548 ข้อ 7.1 ระบุว่า คุณวุฒิของอาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรีและระดับปริญญาตรีซึ่งมีคุณวุฒิระดับปริญญาตรีต้องมีประสบการณ์ในการสอนและได้รับการพัฒนาให้มีคุณวุฒิสูงขึ้น รวมทั้งได้รับตำแหน่งทางวิชาการเพิ่มขึ้น

การประเมินทั้ง 2 ประเด็นนี้ เดิมมีอยู่แล้วในเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พ.ศ.2553 ตัวบ่งชี้ 2.1 ระบบและกลไกการพัฒนาและบริหารหลักสูตร ตามเกณฑ์มาตรฐานข้อ 3 ที่กำหนดไว้ว่า ทุกหลักสูตรมีการดำเนินงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา

3. การปรับปรุงหลักสูตรตามรอบระยะเวลาที่กำหนด
กำหนดเกณฑ์การประเมินว่า ต้องปรับปรุงภายในรอบไม่เกิน 5 ปี (จะต้องปรับปรุงให้เสร็จและอนุมัติ/ให้ความเห็นชอบโดย

สภามหาวิทยาลัย/สถาบัน เพื่อให้หลักสูตรใช้งานในปีที่ 6 สำหรับหลักสูตร 5 ปี ประกาศใช้ในปีที่ 7 หรือหลักสูตร 6 ปี ประกาศใช้ในปีที่ 8)

ทั้งนี้ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร พ.ศ.2548 ข้อ 15 ที่ระบุไว้ว่า ให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะๆ อย่างน้อยทุกๆ 5 ปี และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องทุก 5 ปี

ประเด็นการประเมินข้อนี้ เดิมมีอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พ.ศ. 2553 ตัวบ่งชี้ที่ 2.7 ข้อ 1 และข้อ 2 ที่กำหนดให้มีการสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตอย่างน้อยสำหรับทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี-ตรีโท ทุกรอบระยะเวลาตามแผนกำหนดการศึกษาของหลักสูตร และมีการนำผลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลการศึกษาและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่ส่งเสริมทักษะอาชีพและคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

4. การดำเนินงานให้เป็นไปตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพหลักสูตรและการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยระบุว่าต้องดำเนินการตัวบ่งชี้ TQF ข้อ 1 - 5 ทุกตัว

ประเด็นนี้มีอยู่ในเกณฑ์การประกัน พ.ศ.2553 ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 เช่นกัน โดยอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานข้อที่ 4 ที่กำหนดว่า กรณีที่เป็นหลักสูตรที่ดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จะต้องควบคุมกำกับให้การดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานตามประกาศมาตรฐานคุณวุฒิสถาหรือสาขาวิชาผ่านเกณฑ์การประเมิน 5 ข้อแรก

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการบริหารเกณฑ์หลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2548
- หนังสือที่ ศธ 0506(4)/ว254 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2557 เรื่อง แนวปฏิบัติในการพิจารณาหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีแขนงวิชา/กลุ่มวิชา ของสถาบันอุดมศึกษา
- หนังสือที่ ศธ 0506(2)/ว569 ลงวันที่ 18 เมษายน 2549 เรื่องการกำหนดจำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2548
- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 และแนวทางการปฏิบัติ